

SOSYAL BİLGİLER DERSİ
DERS NOTLARI

YALIKÖY İMAM HATİP ORTAOKULU

MUSTAFA YAZGAN

TRABZON – 2018

II. ÜNİTE: KÜLTÜR VE MİRAS

BEYLİKTEN CİHAN DEVLETİNE

Osmanlı Devleti Oğuzların Bozok kolundan olan Kayı boyu tarafından kurulmuştur. Kayı kelime manası olarak; sağlam, güçlü ve kuvvetli demektir.

Moğolların Orta Asya'yı istilası üzerine Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru büyük bir Türk göçü başlamıştır. Moğol etkisinden uzak kalmak amacıyla özellikle Anadolu'nun batı kısımlarına yani Bizans sınırına yakın yerlere yoğun bir Türk iskânı yaşanmıştır.

İskân Politikası: İnsanları bir bölgede yaşaması için yerleştirilmesi anlamına gelmektedir. Osmanlı Devleti fethettiği topraklarda kalıcı olmak ve bölgeyi Türkleştirmek adına iskân politikası uygulamıştır.

Kayılar, önce Ahlat (Bitlis) yöresine yerleştiler. Türkiye Selçuklu sultanı I. Alâeddin Keykubat göçebe hayatı yaşayan Kayıları Ankara yakınlarındaki Karacadağ yöresine yerleştirdi. Karacadağ bölgesinde devlete olan bağlılığı ve başarıları dikkat çeken Kayılar, Bizans üzerindeki baskıyı artırmak ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla Bizans sınırındaki Söğüt ve Domaniç yörelerine yerleştirildiler.

Söğüt'ü kışlak; Domaniç'i yaylak olarak kullanan Kayılar uç beyliği olarak Selçuklu sınırını başarı ile korumuşlardır. Ertuğrul Gazi döneminde küçük bir beylik haline gelen Kayılar sonraki dönemlerde tüm dünyaya hükmeden bir Cihan devleti haline gelmiştir.

1243 yılında yapılan Köseadağ Savaşı'nda Anadolu Selçuklu Devleti, Moğollara karşı ağır bir yenilgi almış ve yıkılış sürecine girmiştir. Köseadağ Savaşından sonra Anadolu'da bir otorite boşluğu yaşanmış ve bu otorite boşluğundan faydalanan Türkmen boyları birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeye başladılar. Böylece Anadolu'da **İkinci Beylikler Dönemi** başladı.

Anadolu'da kurulan I. Beylikler:

Saltuklular (Erzurum ve çevresi) – Anadolu'da kurulan ilk beylik

Mengücekler (Erzincan ve çevresi)

Danişmentler (Sivas ve çevresi) İlk beylikler içindeki en güçlü beylik.

Artuklular (Mardin, Diyarbakır ve çevresi)

Çaka beyliği (İzmir ve çevresi) İlk Türk denizci beyliği.

Osmanlı Devletinin Kısa Sürede Büyümesinin Nedenleri

Coğrafi Avantajlar: Osmanlı, Bizans Devleti sınırına kurulmuş bir uç beyliğiydi. Bizans ise eski gücüne sahip olmaması Osmanlı için büyük bir fırsattı. Diğer Anadolu beyliklerinin birbiri ile komşu olmaları onların işini zora sokuyordu fakat Osmanlı Bizans ile komşu olduğu için Bizans'a yönelik yaptığı akınlarda Anadolu beylikleri Osmanlı'ya yardımcı oluyorlardı.

Ekonomik Avantajlar: Bizans'ın Önemli ticaret yolları üzerinde bulunması ve çevresinde verimli arazilerin bulunması bu bölgenin fethi için önemli bir neden olmuş, bölgenin fethiyle birlikte Osmanlılar ekonomik olarak zenginleşmiştir.

Balkanlardaki durumun sağladığı avantajlar: Balkanlarda siyasi bir birlik yoktu ve güçsüz devletlerin olması Osmanlı'nın Batı yönündeki fetihlerini kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda Balkanlarda siyasi ve mezhepsel (Ortodoks – Katolik) çatışmalar sürmekteydi. Feodal beylerin topraklarını genişletmek için mücadele etmesi ve halka kötü davranması halkı adalet arayışına sürüklemiş Osmanlı'nın adaletli yönetimi fetih hareketlerinin kolaylaştırmıştır.

Bizans'ın Durumunun sağladığı avantajlar: Bizans'ta taht kavgalarının yaşanması devlet içinde otorite boşluğu oluşturmuş, bu otorite boşluğundan faydalanan Bizans valileri (Tekfur) ayrı bir devlet gibi hareket etmiş ve halka kötü davranması halkta Bizans yönetimine karşı bağlılığı azaltmıştır.

Anadolu'nun durumunun sağladığı avantajlar: Osmanlı Devleti'nin kurulduğu dönemde, Anadolu'da II. Beylikler dönemi yaşamaktaydı. Selçuklu Devleti Anadolu'daki tüm otoritesini kaybetmiş ve Moğol zulmünden bunalan halk yeni arayışlara yönelmişti. Diğer beyliklerin bir biriyle mücadele içinde bulunmaları ve Osmanlı'nın Bizans sınırına yönelmesi halkın Osmanlıya olan ilgisini artırmıştır.

Gaza ve Cihat anlayışının sağladığı avantajlar: Osmanlı Devleti, gaza ve cihat anlayışıyla Hristiyan Bizans üzerine yönelmiş, bu durum diğer Anadolu beylikleri tarafından desteklenmiş, Moğollardan bunalan Türkmenlerin yerleşmek için Osmanlı Beyliği'ni tercih etmesini sağlamıştır.

Gaza ve cihat Anlayışı: İslam dinini yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan savaşlara gaza veya cihat denir.

Hoşgörülü ve Adil bir politika izlemesinin sağladığı avantajlar: Osmanlı Devleti fethettiği bölgedeki halkın inançlarına, yaşayış tarzlarına müdahale etmemiş, Hatta halkın can ve mal güvenliklerinden kendisini sorumlu tutmuş ve onları koruma altına almıştır.

Osmanlı Devleti hâkimiyeti altındaki milletlerin dinlerine, dillerine ve milli kimliklerine dokunmamış, asimilasyon ve soykırım uygulamamıştır.

Padişahların iyi eğitilmesinin sağladığı avantajlar: Küçük yaşlardan itibaren iyi bir eğitim alan hükümdar çocukları (şehzadeler) küçük yaşlarda önemli kentlere vali olarak atanmış devlet yönetiminde tecrübe kazanmış halk ve askerlerle ilişkilerini sıcak tutmasını sağlamıştır. Aldıkları eğitimle beraber savaşlarda cesur bir komutan olarak yer almış ve halkın ve ordunun padişaha bağlılığını artırmıştır.

Merkezi Otoritenin güçlü olmasının sağladığı avantajlar: Türkler teşkilatlanma konusundaki becerileri ile tarihte en çok devlet kuran millet olmayı başarmışlardır. Teşkilatlanma konusunda başarılı olmuşlar 3 kıtayı başarı ile yönetmişlerdir. En uzak köylerde dahi merkezi otoritenin etkisi izlenmiştir. Padişahların iyi eğitim alması ve padişah olacak şehzadenin iyi bir eğitim aldıktan sonra padişah olması padişahların otoritesini olumlu etkilemiştir.

Ahilerin desteğinin sağladığı avantajlar: Ahi Evran'ın kurmuş olduğu Ahi teşkilatı: Anadolu'da esnaf ve zanaatkârlıkla ilgili faaliyetleri düzenleyen ekonomik ve dini niteliği olan bir örgüttü.

Ahi Teşkilatı; üyelerinin mallarının kalitesini ve fiyat denetimlerini yapar. Üyelerine zor durumda destek sağlar, mesleklerin devamını sağlamak için mesleki eğitim verir, üyeleri arasında dayanışmayı arttırdı.

Ahiler: Ahlaklı ve dürüst olmayan esnaf ve zanaatkârların mesleklerini ellerinden alırlardı.

Ahiler 13. yüzyılda Anadolu'daki ekonomik olarak en büyük güçtü. Ayrıca liderleri de saygın kişilerdi. Ahi liderlerinden biri olan Şeyh Edebali'nin kızını Osman Bey ile evlendirmesi, Ahilerin ve halkın Osmanlı Devleti'ne sempati duymasına ve onu desteklemesine sebep olmuştur.

Osmanlı devletinde Ahi teşkilatı isim değiştirerek Lonca teşkilatı olarak adlandırılmıştır.

Osman Bey Dönemi (1281 – 1324)

- ✓ Osman Gazi 1288'de Karacahisar'ı fethetmiş ve burayı merkez yapmıştır.
- ✓ Osman Bey Bizans tekfurları ile girdiği mücadeleler sonucunda tekfurlardan İnegöl, Bilecik, Yarhisar ve Yenişehir'i almıştır.
- ✓ İlk Osmanlı parası basılmıştır. (Bakır)
- ✓ İlk kez Osmanlı vergisi konmuştur.
- ✓ İlk kadı ataması yapılmıştır. (Dursun Fakih)

Koyunhisar (Bafeon) Savaşı 1302

Osmanlı ile Bizans İmparatorluğu arasında, 27 Temmuz 1302 tarihinde, Bursa'nın Koyunhisar ovasında yapılmıştır. Osmanlı ile Bizans arasında yapılan ilk savaştır. Bu savaşta Osmanlı kazanmıştır.

Orhan Bey Dönemi (1324 – 1362)

- ✓ Orhan Gazi ilk olarak babasının en büyük arzusu olan Bursa'yı fethetmiştir.
- ✓ 1329 yılında Bizans ile Maltepe (Palekanon) Savaşı yapılmış ve Bizans'ı yenerek ve İznik'i almıştır.
- ✓ Karesioğulları Beyliğini Osmanlıya katmıştır. (Osmanlıya katılan ilk beyliktir.)
(Karesioğullarının Osmanlıya katılmasıyla Karesioğullarının önemli denizcileri olan Hacı İlbeyi, Evrenos Bey, Ece Halil ve Gazi Fazıl Osmanlı hizmetine girmişlerdir. Böylece Osmanlı hazır bir donanmaya sahip olmuştur.)
- ✓ Osmanlıda ilk tersane açılmıştır. (Karamürsel – Kocaeli)
(Tersane: gemilerin yapıldığı ve tamir edildiği yere denir.)
- ✓ İlk Medrese açılmıştır. (İznik Orhaniye Medresesi)
- ✓ İlk müderris atanmıştır. (Davud-i Kayseri)
(Müderris: Medresede ders veren kişiye denir.)
- ✓ "Sultan" unvanını ilk kez kullanan Osmanlı padişahı Orhan Bey olmuştur.
- ✓ İlk defa Gümüş para (Akçe) basılmıştır.
- ✓ Osmanlının ilk ordusu (Yaya ve Müsellem) kurulmuştur.
- ✓ Divan-ı Hümayun kurulmuştur.
- ✓ İlk vezir ataması yapılmıştır. (Alaaeddin Paşa)
- ✓ İlk defa İskân politikası uygulanmıştır.
İskân: Osmanlı Devleti fethettiği toprakları Türkleştirmek ve feth ettiği yerlerde kalıcı olmak amacıyla iskân politikası uygulayarak, kendi ülkesindeki göçebe Türkleri yeni fethettiği bölgelere yerleştirmiştir
- ✓ İlk defa Rumeli'ye geçilmiştir. (Çimpe Kalesi)

I. Murad (Hüdavendigâr) Dönemi (1362 – 1389)

Anadolu'daki gelişmeler:

- ✓ Karamanoğullarından Ankara alındı.
- ✓ Oğlu Yıldırım Bayezid'i Germiyan Beyi'nin kızıyla evlendirdi. Çeyiz olarak Kütahya, Tavşanlı, Simav ve çevresi alındı.
- ✓ Hamitoğullarından Eğridir, Akşehir, Yalvaç, Beyşehir, Isparta ve Seydişehir satın alındı.

- ✓ Karaman Beyi Alaaeddin Ali Beyle kızını evlendirerek dostluk kurmaya çalıştı. Fakat Karamanoğullarının düşmanca tavırlarını sürdürmeleri üzerine harekete geçerek, Karamanoğullarını yendi. Kızının ısrarı üzerine Alaaeddin Ali Bey'i affederek barış yaptı.

Balkanlardaki Gelişmeler:

- ✓ Sazlıdere Savaşı ile Edirne (1363) ve Filibe'nin Fethedildi,
- ✓ Haçlılarla Sırpsındığı Savaşı (1364)
- ✓ Sırp larla Çirmen Savaşı (1371) yapıldı.
- ✓ Haçlılarla I. Kosova Savaşı (1389)

Sırpsındığı Savaşı (1364)

Sebebi: Osmanlının Balkanlarda ilerlemesinden (Edirne'nin Fethi) rahatsız olan Sırp ve Bulgarların Papayı kışkırtmaları üzerine Balkan Devletlerinden oluşan (Sırp, Bulgar, Macar, Eflak – Boğdan ve Bosnalılar) Haçlı ordusu kurulması.

Sonuçları: Haçlı Ordusu kısa sürede bozguna uğradı.

Önemi: Bu zaferle Balkan Devletleri üzerindeki Macarların etkisi kırılmış, Türklerin Balkanlardaki ilerlemeleri hız kazanmıştır. Zaferden sonra Edirne başkent yapılmıştır.

Çirmen Savaşı (1371)

Sırp larla yapıldı ve Osmanlı savaşı kazandı. Balkanların bir kısmı (Sofya, Manastır ve Niş) Osmanlı'ya geçti. Sırp lar Osmanlı egemenliğini kabul etti.

I. Kosova Savaşı (1389)

Sebebi: Osmanlıların Balkanlarda ilerleyişinden rahatsız olan haçlı ordusu Sırp Kralı Lazar'ın önderliğinde toplanarak Osmanlıya savaş açtı.

Sonucu: I. Murat komutasındaki Osmanlı Ordusunun zaferiyle sonuçlandı. I. Murat savaş alanını gezerken Miloš Obilić adlı Sırp tarafından şehit edilmiştir.

I. Murat Dönemi Gelişmeleri

- ✓ Kapıkulu Ocakları kuruldu.
- ✓ Yeniçeri Ocağı kuruldu.
- ✓ Pençik Sistemi uygulanmaya başlandı.
(Pençik: Fethedilen bölgelerdeki Hristiyan 1/5 askeri ve yönetim amacıyla yetiştirmek amacıyla alınmasına denir.)
- ✓ Rumeli Beylerbeyliği kuruldu.
- ✓ İlk kez Tımar Sistemi uygulandı ve Tımarlı Sipahiler oluşturuldu.
- ✓ Kazaskerlik ve Defterdarlık makamı kuruldu.
- ✓ İlk Vezir-i azam atandı. (Çandarlı Halit Paşa)
- ✓ Ülkenin hanedanın ortak malı anlayışı, "Ülke hükümdar ve oğullarının ortak malıdır." şeklinde değiştirildi. Böylece merkezi otorite güçlendirildi.

Yıldırım Bayezid Dönemi (1389 – 1402)

Anadolu'daki gelişmeler:

- ✓ Batı Anadolu'daki Germiyanogulları, Aydınoğulları, Saruhanogulları, Menteşeoğulları ve Hamitoğullarına son verildi.
- ✓ Karadeniz'deki Candaroğullarına son verildi.
- ✓ Kadı Burhanettin (Eretna devleti) Beyliğinin toprakları Osmanlılara katıldı.
- ✓ 1401 yılında Karamanoğullarına son verildi.
- ✓ Dulkadiroğulları Beyliği Osmanlılara bağlandı.
- ✓ Yıldırım Bayezid 1291-1400 yılları arasında İstanbul'u 4 kez kuşatmıştır.
- ✓ Bizans'a Karadeniz'den gelen yardımları engellemek amacıyla boğazın Anadolu yakasına Anadolu Hisarını(Güzelcehisar) yaptırmıştır.

Niğbolu Savaşı (1396)

Sebebi: Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi ve Macarlar'ın Osmanlıların Balkanlar'daki ilerleyişinden rahatsızlık duyması.

Sonucu: Avrupa Devletlerinin ordularından oluşan (Macar, Fransız, Alman, İngiliz, Polonya, Venedik vd.) Haçlı ordusunun Niğbolu kalesini kuşatması üzerine, Yıldırım Bayezid İstanbul kuşatmasını kaldırarak Niğbolu'ya geldi ve Haçlı ordusunu bozguna uğrattı.

Önemi: Bulgaristan tamamen Türk topraklarına katıldı. Halife Yıldırım Bayezid'e "Rum Diyarının Sultanı" ünvanını verdi.

Ankara Savaşı (1402)

Sebepleri:

- ✓ Yıldırım tarafından toprakları alınan Anadolu Beylerinin Timur'a sığınarak Timur'u Osmanlıya karşı kışkırtmaları.
- ✓ Timur tarafından toprakları alınan Irak hükümdarı Celayiroğlu Ahmet ve Karakoyunlu hükümdarı Kara Yülük Osman'ın Yıldırım Bayezid'e sığınmaları.
- ✓ Timur'un Çin'e yapacağı sefer öncesinde arkasında güçlü bir devlet bırakmak istememesi.
- ✓ Timur Yıldırım Bayezid'den Anadolu Beylerinin topraklarını iade etmesini istemesi, Celayiroğlu Ahmet ve Kara Yülük Osman'ın kendisine teslim edilmesini istemesi

Gelişimi: Yıldırım ile Timur arasındaki savaş Ankara'nın Çubuk ovasında yapıldı. Timur'un Hindistan'dan getirdiği filleri kullanması, Karatatarlar'ın ve Anadolu beyliklerine bağlı askerlerinin saf değiştirmesi Osmanlı ordusunun savaşı kaybetmesine ve Yıldırım Bayezid'in esir düşmesine neden oldu.

Sonuçları:

- ✓ İlk ve son kez bir Osmanlı padişahı savaşta esir düşmüştür. (Şehzade Mustafa)
- ✓ Osmanlı Devleti 11 yıl sürecek olan **Fetret devrine** girdi.
- ✓ Anadolu Türk siyasi birliği yeniden bozuldu ve beylikler yeniden kuruldu. (Karesioğulları ve Kadı Burhaneddinoğulları hariç)
- ✓ Balkanlar'da Osmanlı ilerleyişi bir süre durdu.
- ✓ İstanbul'un alınması ve Bizans İmparatorluğunun yıkılması 50 yıl gecikti.

Fetret Devri (1402 – 1413)

Yıldırım Bayezid'in oğulları İsa Çelebi, Musa Çelebi, Süleyman Çelebi ve Mehmet Çelebi arasında taht kavgalarıyla geçen döneme Fetret devri denir.

Fetret devri 11 yıl sürmüştür ve Yıldırım'ın oğullarından biri olan Mehmet Çelebi 1413 yılında Fetret Devrine son vermiştir.

Mehmet Çelebi fetret devrine son verdiği için Osmanlı devletinin ikinci kurucusu sayılır.

I. Mehmet (Çelebi) Dönemi (1413 – 1421)

- ✓ Eflak yeniden Osmanlıya bağlandı.
- ✓ Venediklilerle ilk deniz savaşı (1416) yapıldı. Osmanlı devleti bu savaşı kaybetti.
- ✓ Anadolu Türk birliğini yeniden sağlamak için Aydınoğulları ve Saruhanlılar ortadan kaldırıldı.
- ✓ Candaroğulları ve Menteşeoğulları Osmanlılara bağlandı.
- ✓ Şeyh Bedreddin ve Mustafa Çelebi isyanlarını bastırdı.

Mustafa Çelebi İsyanı (Düzmece Mustafa Olayı)

Timur Ankara savaşından sonra Yıldırım Bayezid'in oğlu şehzade Mustafa Çelebiyi esir alarak Semerkant'a götürmüştü. Timur'un ölümüyle serbest kalarak Anadolu'ya gelen Mustafa'nın gerçek Mustafa olup olmadığı bilinmediğinden "Düzmece Mustafa" denilmiştir. Mustafa Çelebi, kardeşi Mehmet Çelebi'ye karşı taht kavgasına girmiş, ancak yenilerek Bizans'a sığınmıştır.

II. Murat Dönemi (1421 – 1451)

- ✓ Taht değişikliğinden yararlanmak isteyen Bizans'ın kışkırttığı Şehzade (Düzmece) Mustafa isyanı tamamen bastırılmıştır.
- ✓ İstanbul kuşatılmış fakat alınamamıştır.
- ✓ Anadolu Türk siyasi birliğini kurma çalışmalarına devam edilmiş, Menteşeoğulları, Aydınoğulları ve Germiyanlılar Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.
- ✓ Balkanlarda Haçlılarla yapılan savaşlar sonunda Macaristan ile 1444 yılında Edirne Segedin Antlaşması imzalanmıştır.

Buna Antlaşmaya göre;

- İki taraf arasında 10 yıl savaş yapılmayacak.
- Sırbistan yeniden kurulacak, fakat Osmanlı'ya vergi verecek
- Eflak Macaristan'a bırakılacak, fakat Osmanlı'ya vergi verecektir.

Antlaşmanın önemi: Osmanlı Devletinin imzaladığı ilk önemli antlaşma olmasıdır.

Edirne Segedin Antlaşması sonrasında II. Murat tahta, 12 yaşındaki oğlu II. Mehmet'i geçirmiştir. Yeni padişahın tecrübesizliğinden yararlanmak isteyen haçlılar yeni sefer hazırlıklarına başlamıştır.

Varna Savaşı (1444)

Nedenler: II. Murat'ın tahtı tecrübesiz olan II. Mehmet'e (Fatih) bırakması.

Sonuç: Savaşı Osmanlı kazandı ve Osmanlının Balkanlardaki hâkimiyeti güçlendi.

II. Kosova Savaşı (1448)

Sebebi: Haçlıların Osmanlıyı Balkanlardan atmak istemesi. Varna savaşının intikamının alınmak istenmesi.

Sonuç: Savaşı Osmanlı kazandı ve Haçlıların Osmanlıyı Balkanlardan atma ümidi sona erdi.

OSMANLI DEVLETİNİN TOPLUMSAL VE EKONOMİK YAPISI

Ekonomik Yapı:

- ✓ Osmanlı devletinin ekonomisi büyük ölçüde **TARIMA** dayanıyordu.
- ✓ Tarım alanında üretimde devamlılığı sağlamak için **TIMAR SİSTEMİ** uygulanmaktaydı.
- ✓ Osmanlı Devletinde 15 ve 16. yy itibaren ticari faaliyetler de önem kazanmaya başlamıştır.
- ✓ İpek ve Baharat Yolu'nun ele geçirilmesi amacıyla pek çok fetih yapıldı.
- ✓ Osmanlı Devleti'nde ticaret yollarının güvenliği sağlanmıştır; fakat güvenlik eksikliğinden dolayı zarara uğrayan tüccarların zararı devlet tarafından karşılanmıştır.
- ✓ Yeni ticaret yolları açılmış, bu yolların üzerine **HAN VE KERVANSARAYLAR** inşa edilmiştir.
- ✓ **Baharat ve İpek Yolu** ile Osmanlı Devleti'ne gelen mallar Osmanlı tüccarları tarafından Avrupa'ya götürülmüştür.
- ✓ Osmanlı Devleti, ticaretten sağladığı vergi gelirlerini artırmak için bazı Avrupa ülkelerine Osmanlı topraklarında serbestçe dolaşım ve ticaret yapma hakkı vermiştir. (**KAPİTÜLASYONLAR**)

Toplumsal Yapı:

- ✓ Osmanlı Devleti'nde toplum iki ana gruba ayrılır:
 - Yönetenler: Görevlerinden dolayı vergiden muaf olmuşlardır.
 - Reâya: Şehirli, köylü ve göçebelerden oluşan ve vergi ödeyen kesime reaya denilmiştir.
- ✓ Osmanlı toplumunda, Avrupa'daki gibi katı toplumsal sınıflar yoktur.

Yönetenler: Padişahın askerî, dini, siyasi ve idari yetkiler tanıdığı devlet görevlileridir.

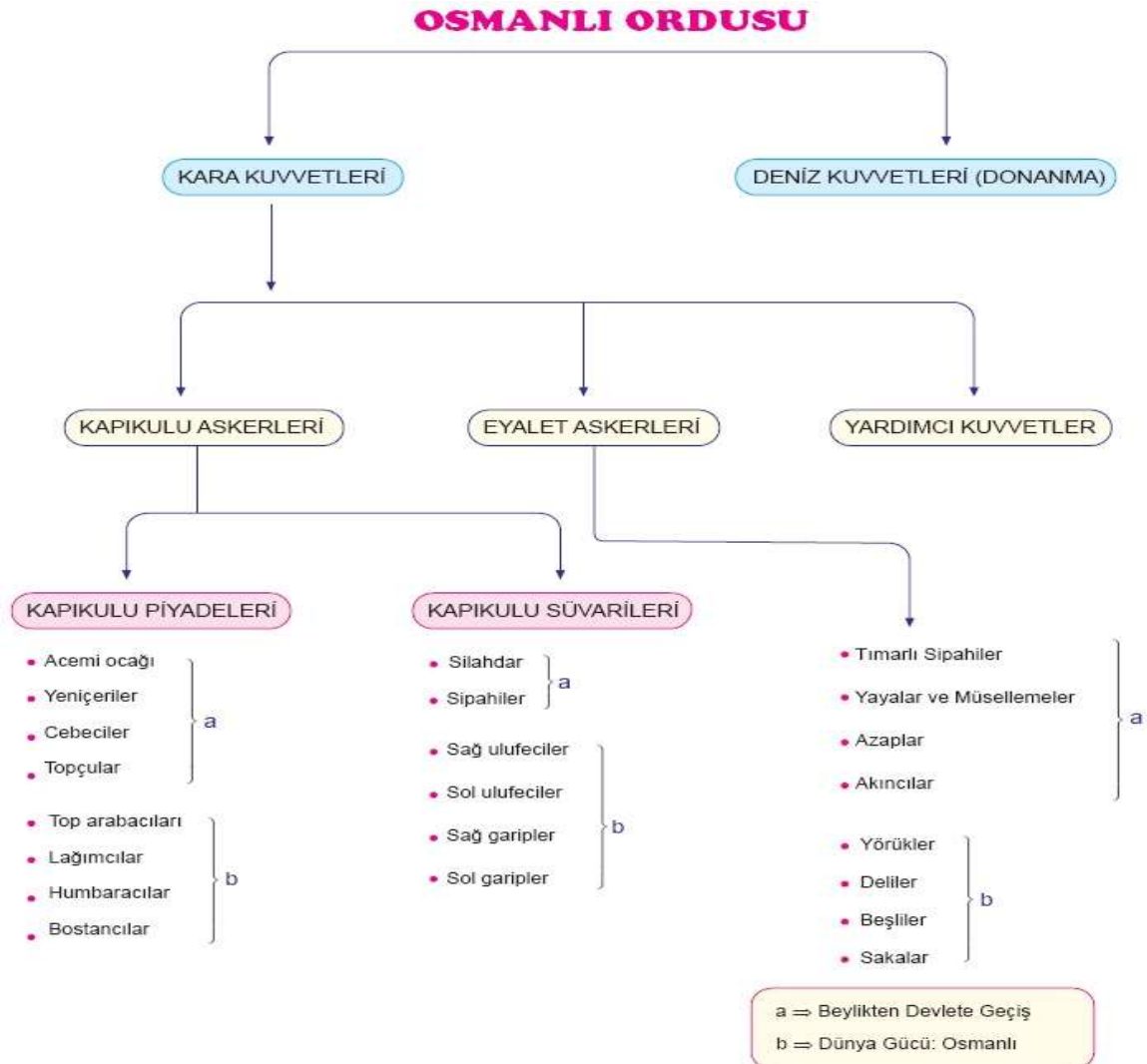
- ❖ **Seyfiye:** Yönetim ve askerlik görevi bulunan sınıftır.
 - Sadrazam, Vezirler, Kaptan-ı Derya, Beylerbeyi, Sancak Beyleri, Kapıkulu Zabitleri, Tımarlı Sipahiler ve Deniz askerleri seyfiye sınıfına mensuptu.

- ❖ **İlmiye:** İlimle meşgul olan topluluktur.
 - Şeyhülislam, Kazasker, Kadı ve Müderrisler bu sınıftadır.
- ❖ **Kalemiye:** Devlet dairelerinde görevli bürokrat ve memur olarak çalışanlar bu gruptadır.
 - Anadolu ve Rumeli Defterdarlığı, Nişancılık, Reisülküttap bu sınıftadır.

Yönetilenler (Reâya): Osmanlı Devleti'nde yöneticilik ve askerlik görevi olmayan geçimini tarım, ticaret ve hayvancılıkla sağlayan sınıftı. Reaya sınıfı **vergi** veren tüm Osmanlı halkını kapsamaktadır.

OSMANLI DEVLETİ'NDE ASKERÎ YAPI

Orhan Bey zamanında Yaya ve Müsellemeler adı verilen ilk düzenli birlikler oluşturulmuştur. Osmanlı Devletinin 3. Padişahı olan I. Murat zamanında ise Kapıkulu ocakları kurulmuştur.

Kapıkulu Piyadeleri (Yayalar)

1. **Acemi Oğlanlar Ocağı:** Yeniçeri ve diğer Kapıkulu ocaklarına asker yetiştirmek için kurulan ocağa Acemi ocağı denir.
2. **Yeniçeriler:** Kapıkulu ocaklarının en önemlisidir. Savaş zamanında merkezde bulunur ve padişahı korurlardı. Barışta ise İstanbul'un güvenliğini sağlamak görevi vardı. Yeniçerilere üç ayda bir **Ulufe** denilen maaş, padişah tahta çıktığında **Cülus bahşişi**, ilk sefere çıktığında da **Sefer Bahşişi** verilirdi. Yeniçerilerin komutanına **Yeniçeri Ağası** denilirdi.
3. **Cebeciler:** Yeniçerilerin silahlarını ve zırhlarını yapar, arızalarını onarır ve silah ambarlarında saklardı.
4. **Topçu Ocağı:** Bu ocağın görevi top dökmek ve topları kullanmaktır. (Osmanlı Devleti topu ilk defa I. Kosova Savaşında kullanmıştır)
5. **Top Arabacıları Ocağı:** Top arabalarını yapan ve topları taşıyan ocaktır.
6. **Humbaracılar Ocağı:** Havan denilen toplarla, humbara denilen gülleleri hazırlayan ve kullanan ocaktır.
7. **Lağımcılar Ocağı:** Kale kuşatmalarında, hendek kazarak veya fitil döşeyerek surları yıkan teknik bir sınıftır.
8. **Sakalar:** Kapıkulu askerlerinin sularını taşırdı.

Kapıkulu Süvarileri (Atlılar)

Derece ve maaş yönünden yeniçerilerden üstündüler. Sipahi ve silahtar; savaş sırasında padişah çadırını, Sağ ve Sol Ulufeciler; Saltanat sancaklarını Sağ ve Sol Garipler; ordunun ağırlıklarını ve hazineyi korurlardı.

Eyalet Askerleri:

1. **Tımarlı Sipahiler:** Tımarlı Sipahiler kendilerine **Dirlik** verilen kişilerin beslemek zorunda oldukları tamamı Türklerden meydana gelen atlı askerlerdi. Savaş sırasında ordunun sağ ve sol kanatlarında durarak, ordu merkezini yanlardan gelecek saldırılara karşı korurlardı.
2. **Akıncılar:** Sınır boylarında görev yapan, komşu ülkelere akınlar yapan, düşman hakkında istihbarat toplayan, kaçan düşmanı kovalayan, düşmanı oyalayan birliklerdir.
3. **Azaplar:** Ordunun önünde düşmanla ilk çarpışan askerlerdir.
4. **Deliler:** Düşmana korkusuzca saldırımlarından dolayı **deli** olarak adlandırılmışlardır.
5. **Gönüllüler:** Sınırdaki kasaba ve şehirleri korumakla görevli askerlerdir.
6. **Derbentçiler:** Yolları ve köprüleri onaran askerlerdir.

Yardımcı Kuvvetler:

Savaş zamanında bağlı eyaletlerin (Kırım, Eflak – Boğdan vb.) gönderdikleri askerlerdir. Bunlar içinde en önemlisi Kırım kuvvetleriydi.

Deniz Ordusu (Donanma):

Osmanlılar ilk olarak donanmaya Orhan Bey zamanında Karesioğulları Beyliğinin alınmasıyla sahip olmuşlardır. Yıldırım Bayezid tarafından Gelibolu'da ilk Osmanlı tersanesi yapılmıştır. Fatih Sultan Mehmet zamanında gelişmeye başlayan donanma, II. Beyazıt zamanında Kemal Reis'in, Kanunî zamanında da Barbaros Hayrettin Paşa'nın Osmanlı donanmasına katılmasıyla Akdeniz'de en üstün donanması haline gelmiştir.

Donanma komutanına **Kaptan-ı Derya**, deniz askerlerine ise **Levent** denirdi.

Barbaros Hayrettin Pasa, Turgut Reis, Salih Reis, Piri Reis, Murat Reis, Şeydi Ali Reis, Kılıç Ali Reis meşhur Türk denizcileridir.

OSMANLIDA YÖNETİM

Osmanlı Devleti'nde de devlet meselelerinin görüşülüp karara bağlandığı ve büyük davaların karara bağlandığı kurula **Divan-ı Hümayun** adı verilmiştir.

Divan-ı Hümayun, günümüzdeki Bakanlar Kuruluna benzetilebiliriz.

DİVAN-I HÜMAYUN ÜYELERİ VE GÖREVLERİ

Veziriazam (Sadrazam): Padişah'tan sonra en yetkili kişidir. Padişahın mührünü taşır ve padişahın vekilidir. Sadrazam büyük devlet memurlarını atamak, görevden almakla yükümlüdür. Padişah çeşitli sebeplerden dolayı sefere çıkmadığı zamanlarda Serdar-ı Ekrem unvanıyla ordunun başında sefere çıkmaktadır.

Fatih'ten sonra divana Sadrazam başkanlık yapmaya başlamıştır.

Vezirler: Sadrazama yardımcı olan ve sadrazamın verdiği işleri yapan divan üyesidir.

Kazasker: Divan'a gelen büyük davalara bakan, **Kadı ve Müderrislerin** atamalarını yapan ve divan üyesidir.

Defterdar: Devletin ekonomik işleri ile ilgilenen, gelir gider kayıtlarını tutan divan üyesidir. Kısaca devletin hazineye sorumlu olan kişidir.

Nişancı: Padişah fermanlarına tuğra çeken ve arazi kayıtlarını tutan divan üyesidir. Aynı zamanda yabancı devletlerle olan iç ve dış yazışmaları yürüten kişidir. **Kaptanıderya:** Deniz ordusundan (donanma) ve denizcilikten sorumlu olan divan üyesidir. Divana sonradan katılan üyelerdendir.

Şeyhülislam: Divanda alınan kararların Şeriata (İslam dinine) uygun olup olmadığı hakkında görüşüne başvurulmuş divan üyesidir. Divana sonradan katılan üyelerdendir.

Reisülküttap: Devletin dış işlerinden de sorumlu olan divan üyesidir. Padişah fermanlarına uygun olarak emirleri yazan, yabancı devletlerden gelen mektupları tercüme eden ve bunlara cevap veren divan üyesidir. Divana sonradan katılan üyelerdendir.

Yeniçeri Ağası: Gerekteğinde toplantılara katılarak Yeniçeriler hakkında divana bilgi veren divan üyesidir.

İNSANI YAŞAT Kİ DEVLET YAŞASIN

"Ey Oğul!

Beysin! Bundan sonra öfke bize; uysallık sana. Güceniklik bize; gönül almak sana. Suçlamak bize; katlanmak sana. Acizlik bize, yanılğı bize; hoş görmek sana. Geçimsizlikler, çatışmalar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar bize; adalet sana. Kötü göz, şom ağız, haksız yorum bize; bağışlama sana. Bundan sonra bölmek bize; bütünlemek sana. Üşengeçlik bize; uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana.

Ey Oğul!

Yükün ağır, işin çetin, gücün kıla bağlı, Allah Teâlâ yardımcın olsun. Beyliğini mübarek kılsın. Hak yoluna yararlı etsin. Işığını parıldatsın. Uzaklara ilet sin. Sana yükünü taşıyacak güç, ayağını sürçtürmeyecek akıl ve kalp versin. Sen ve arkadaşlarınız kılıçla, bizim gibi dervişler de düşünce, fikir ve dualarla bize vaat edilenin önünü açmalısınız. Tıkanıklığı temizlemelisiniz.

Oğul!

Güçlü, kuvvetli, akıllı ve kelamlısın. Ama bunları nerede ve nasıl kullanacağını bilmezsen sabah rüzgârlarında savrulur gidersin. Öfken ve nefsin bir olup aklını mağlup eder. Bunun için daima sabırlı, sebatkâr ve iradene sahip olarsın! Sabır çok önemlidir. Bir bey sabretmesini bilmelidir. Vaktinden önce çiçek açmaz. Ham armut yenmez; yense bile bağında kalır. Bilgisiz kılıç da tıpkı ham armut gibidir. Milletin, kendi irfanın içinde yaşasın. Ona sırt çevirme. Her zaman duy varlığını. Toplumu yöneten de, diri tutan da bu irfandır.

İnsanlar vardır, şafak vaktinde doğar, akşam ezanında ölürler. Dünya, senin gözlerinin gördüğü gibi büyük değildir. Bütün fethedilmemiş gizlilikler, bilinmeyenler, ancak senin fazilet ve adaletle gün ışığına çıkacaktır. Ananı ve atanı say! Bil ki bereket, büyüklerle beraberdir. Bu dünyada inancını kaybedersen, yeşilken çorak olur, çöllere dönersin. Açık sözlü ol! Her sözü üstüne alma! Gördün, söyleme; bildin deme! Sevdiğin yere sık gidip gelme; muhabbet ve itibarın zedelenir...

Şu üç kişiye; yani cahiller arasındaki âlime, zengin iken fakir düşene ve hatırlı iken, itibarını kaybedene acı! Unutma ki, yüksekte yer tutanlar, aşağıdakiler kadar emniyette değildir.

Haklı olduğun mücadeleden korkma! Bilesin ki atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli (korkusuz, pervasız, kahraman, gözü pek) derler.

En büyük zafer nefsin tanımadığıdır. Düşman, insanın kendisidir. Dost ise, nefsi tanıyanın kendisidir. Ülke, idare edenin, oğulları ve kardeşleriyle bölüştüğü ortak malı değildir. Ülke sadece idare edene aittir. Ölünc e, yerine kim geçerse, ülkenin idaresi onun olur. Vaktiyle yanılan atalarımız, sağlıklarında devletlerini oğulları ve kardeşleri arasında bölüştüler. Bunun içindir ki, yaşayamadılar. (Bu nasihat Osmanlıyı 600 sene yaşatmıştır.) İnsan bir kere oturdu mu, yerinden kolay kolay kalkmaz. Kişi kıpırdamayınca uyuşur. Uyuşunca laflamaya başlar. Laf dedikoduya dönüşür. Dedikodu başlayınca da gayri iflah etmez. Dost, düşman olur; düşman, canavar kesilir!

Kişinin gücü, günün birinde tükenir, ama bilgi yaşar. Bilginin ışığı, kapalı gözlerden bile içeri sızar, aydınlığa kavuşturur. Hayvan ölür, semeri kalır; insan ölür eseri kalır. Gidenin değil, bırakanın ardından ağlamalı... Bırakanın da bıraktığı yerden devam etmeli. Savaşı sevmem. Kan akıtmaktan hoşlanmam. Yine de, bilirim ki, kılıç kalkıp inm elidir. Fakat bu kalkıp-iniş yaşatmak için olmalıdır. Hele kişinin kişiye kılıç indirmesi bir cinayettir. Bey memlekett en öte

değildir. Bir savaş, yalnızca bey için yapılmaz. Durmaya, dinlenmeye hakkımız yok. Çünkü zaman yok, süre az!

Yalnızlık korkanadır. Toprağın ekim zamanını bilen çiftçi, başkasına danışmaz. Yalnız başına kalsa da! Yeter ki, toprağın tavda olduğunu bilebilsin. Sevgi davanın esası olmalıdır. Sevmek ise, sessizliktedir. Bağırarak sevilmez. Görünerek de sevilmez! Geçmişini bilmeyen, geleceğini de bilemez.

Osman! Geçmişini iyi bil ki, geleceğe sağlam basasın.

Nereden geldiğini unutma ki, nereye gideceğini unutmayasın.

Şeyh Edebali

Osmanlı tarihçisi Aşıkpaşazade Osmanlı fetihlerinin kalıcı olmasında Abdalân-ı Rum (Dervişler), Ahiyân-ı Rum (Ahiler), Baciyân-ı Rum (Kadınlar), Gaziyân-ı Rum (Gaziler ve Alpler) adı verilen teşkilatların da büyük katkısı olduğundan bahseder.

Fetihler sadece silah yoluyla gerçekleşmemiştir. Askerlerden önce fethedilecek bölgeye gidip insanların gönülleri kazanmaya çalışan kişilerin de fetihlerde büyük rolü vardır. Bu gönüllü insanlara derviş manasına gelen abdâl veya Abdalân-ı Rum deniliyordu. Bu dervişlerin faaliyetleri Anadolu'da İslâmiyet'in yayılmasını sağladı. Şehir ve kasabalara yerleşen dervişler, toplumun bütün kesimleriyle yakın temas kurdu. Halk arasında gaza ve cihad anlayışını yaydılar. Bu durumun Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkmasında önemli katkısı oldu. Bunlar Anadolu'nun manevi mimarları Yunus Emre, Hacı Bektâş-ı Veli gibi şahsiyetlerin yolundan gidiyorlardı.

FETİH VE FATİH

İstanbul'un Fethini Zorlaştıran Nedenler:

- ✓ İstanbul'un etrafının güçlü surlarla çevrili olması,
- ✓ Grejuva (Rum Ateşi),
- ✓ Bizans imparatorluğunun denge siyaseti, (Osmanlı'ya karşı diğer devletleri ve haçlıları kışkırtması)
- ✓ Haliç'in girişine zincir çekilmesi,
- ✓ Karadan ve denizden kolaylıkla yardım alabilmesi.

İstanbul'un Fethinin Nedenleri:

- ✓ Osmanlının Anadolu ve Rumeli'deki toprak bütünlüğünü sağlamak istemesi.
- ✓ Bizans'ın Avrupa devletlerini Osmanlılara karşı kışkırtarak Haçlı seferlerine zemin hazırlaması,
- ✓ Bizans'ın Osmanlı şehzadelerini kışkırtarak taht kavgalarına sebep olması,
- ✓ Bizans'ın Türk beyliklerini Osmanlıya karşı kışkırtması,
- ✓ İstanbul'un önemli ticaret yollarının merkezinde olması,
- ✓ Hz. Muhammed (SAV.) " İstanbul elbet bir gün feth olunacaktır. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, onu fetheden asker ne güzel askerdir." Hadisi.

Fetih İçin Yapılan Hazırlıklar:

- ✓ Karamanoğullarının üzerine sefer düzenleyerek Karamanoğullarını etkisiz hale getirdi.
- ✓ Balkan devletleri ile barış antlaşmaları imzaladı.
- ✓ Anadolu hisarının karşısına Rumeli (boğazkesen) hisarını yaptırdı.
- ✓ Surları yıkabilmek için Şahi adında büyük toplar döktürdü.
- ✓ Surlara ulaşabilmek için yürüyen kuleler yaptırdı.
- ✓ Fetih için 400 parçalık yeni bir donanma oluşturuldu.

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

II. Mehmet gerekli hazırlıkları tamamlayarak şehri karadan ve denizden 6 Nisan 1453'te kuşattı. Uzun süre uğraşmasına rağmen Bizans'ın güçlü surlarını geçemedi. Fatih askerlerine "Ya ben İstanbul'u ben alırım ya da İstanbul beni" dedikten sonra o tarihe kadar görülmemiş bir şeyi deneyerek 72 parçalık bir donanmayı kızaklardan kaydırılarak Haliç'e indirdi. Bizans psikolojik ve askeri olarak çöküntüyü kabullendi. 53 gün süren kuşatmadan sonra 29 Mayıs 1453 tarihinde İstanbul fethedildi. Fatih 29 Mayıs sabahı Romano kapısından İstanbul'a girmiştir.

İstanbul'un Fethinin Türk ve Dünya Tarihi Açısından Sonuçları ve Önemi:**Türk Tarihi Açısından Önemi:**

- ✓ II. Mehmet, Fatih ünvanını aldı.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli toprakları arasında bütünlük sağlandı.
- ✓ Boğazlar, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girdi. Böylece Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan yolların denetimi Osmanlılara geçti.
- ✓ Osmanlı Devletinde Kuruluş devri sona erdi Yükselme devri başladı.
- ✓ İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkent oldu.
- ✓ Osmanlıların İslam dünyasındaki saygınlıkları arttı.

Dünya Tarihi Açısından Önemi:

- ✓ Bizans İmparatorluğu sona erdi.
- ✓ Çin ve Orta Asya'dan gelen ticaret yollarının Osmanlı Devleti'nin denetimine girmesiyle Avrupalılar yeni yollar bulmak amacıyla **Coğrafi Keşiflere** başladı.
- ✓ Büyük toprakların surları yıktığı görüldü ve ateşli silahların önemi anlaşıldı. Bu durum, Avrupa'daki **Feodalite (Derebeylik)** rejiminin yıkılarak yerine krallıklar güçlendi.
- ✓ İstanbul'dan İtalya'ya kaçan Bizanslı bilgin ve sanatçılar burada **Rönesans** hareketlerinin başlamasında etkili oldular.
- ✓ Orta Çağ sona erdi, Yeni Çağ başladı.

Fatih Döneminde Yaşanan Diğer Gelişmeler:

- ✓ Fatih Osmanlı devletinin 7. Padişahı olarak tahta çıkmıştır.
- ✓ İlk Osmanlı Altın parası Fatih döneminde bastırılmıştır.
- ✓ Fatih Osmanlı Tahtına 2 defa çıkmıştır.
- ✓ Fatih zamanında Osmanlı devleti İmparatorluk altına girmiştir.
- ✓ İstanbul'un fethinden sonra Ortodoksları Osmanlı himayesi altına almıştır.
- ✓ 1459 yılında Cenevizlilerden Amasra (Bartın) şehri alındı. (Önemli bir liman kenti)
- ✓ 1460 yılında Candaroğullarına son verildi ve Sinop ve Kastamonu ele geçirildi.
- ✓ 1461 yılında Trabzon Rum İmparatorluğuna son verilerek Trabzon alındı.

- ✓ 1466 yılında Karamanoğullarına son verilerek Konya ve Karaman alındı.
- ✓ 1473 yılında Otlukbeli Savaşı yapılarak Akkoyunlu devletine son verildi.
- ✓ 1475 yılında Kırım feth edilerek Karadeniz Türk gölü haline getirildi.
- ✓ Ege denizinde yer alan birçok ada feth edildi. (Midilli, İmroz, Limni vb.)
- ✓ Sırbistan, Mora, Eflak – Boğdan, Bosna ve Arnavutluk feth edildi.

II. BAYEZİD DÖNEMİ (1481 – 1512)

- ✓ 1481 yılında II. Bayezid Fatih Sultan Mehmet'in vefatı üzerine tahta çıkmıştır. Padişahlığını kabul etmeyen kardeşi Cem Sultan ile taht sorunları yaşamıştır.
- ✓ 1484 yılında Boğdan üzerine sefer çıkmıştır. Akkerman kalesi fethedilmiştir.
- ✓ Cem Sultan'ın Rodos şövalyelerine sığınması ile iç mesele dış mesele haline gelmiş ve Osmanlı devletinin fetih hareketleri yavaşlamıştır.

YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ (1512-1520)

- ✓ 1512 yılında Yavuz Sultan Selim II. Bayezid'in tahttan çekilmesi üzerine Osmanlı Devleti'nin başına geçmiştir.
- ✓ 23 Ağustos 1514 tarihinde Çaldıran savaşı Şah İsmail'e karşı büyük bir zafer kazanılmıştır.
- ✓ 24 Ağustos 1516 tarihinde Mercidabık Savaşı'nda Memlûklüler karşısında büyük bir zafer kazanılmıştır.
- ✓ 1516 yılında Halep, Şam, Kudüs ele geçirilmiştir.
- ✓ 22 Ocak 1517 tarihinde Ridaniye Savaşı'nda başarı kazanılmıştır.
- ✓ 1517 yılında Yavuz Sultan Selim ilk Osmanlı Halifesi olmuştur.
- ✓ 1520 tarihinde ise Yavuz Sultan Selim vefat etmiştir.

Çaldıran Savaşı (1514)

Savaşın Sebepleri:

- Şah İsmail'in Yavuz'un padişahlık cülus törenine tebrik için elçi göndermemesi.
- Şah İsmail ve Yavuz Sultan Selim arasındaki üstünlük mücadelesi,
- Şah İsmail'in Doğu Anadolu'da ayaklanmalar çıkarması ve ayaklanmaları desteklemesi, (Şah İsmail Doğu Anadolu'da Şiilik faaliyetlerinde bulunmuştur)
- İki Hükümdar arasındaki ağır ve tahrik edici mektuplaşmalar yaşanması.

Savaşın Sonuçları:

- 1514 yılında Çaldıran Ovası'nda Safevi Devleti ile yapılan savaşı Osmanlılar kazanmıştır.
- Doğu Anadolu Osmanlı'nın kontrolüne girdi.
- Safevi Devletinin Doğu Anadolu'daki Şii'lik faaliyetleri bir süreliğine önlenmiş oldu.

İran seferi dönüşünde 1515 de Turna Dağı Savaşı ile Dulkadiroğulları beyliğine son verildi. Böylece Anadolu Türk siyasi birliği kesin olarak sağlanmıştır.

Mercidabık (1516) ve Ridaniye (1517) Savaşları

Nedenleri:

- ❖ Osmanlı'nın Memlûklerle komşu olması,
- ❖ Memlûklerle Osmanlılar arasında yaşanan siyasi çatışmalar,
- ❖ Yavuz'un İslam dünyasının liderliğini elde etmek istemesi,

Sonuçları:

- ❖ Suriye, Filistin, Kudüs, Hicaz ve Mısır feth edildi.
- ❖ Baharat yolunun kontrolü Osmanlıya geçti.
- ❖ Halifelik Osmanlıya geçti ve ilk Osmanlı Halifesi Yavuz oldu.
- ❖ Kutsal emanetler İstanbul'a getirildi.
- ❖ Memlûk devleti yıkıldı.
- ❖ Osmanlı Devleti İslam dünyasının lideri oldu.

Halifeliğin Osmanlıya geçmesiyle birlikte Osmanlı devleti Teokratik yapıya sahip olmuştur.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİ (1520 – 1566)

- ✓ 1520 yılında Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı devletinin 10. Padişahı olarak tahta çıkmıştır.
- ✓ Osmanlı tarihinin en uzun süre tahtta kalan padişahı olmuştur.
- ✓ Osmanlı Devleti en parlak dönemini Kanuni zamanında yaşamıştır.
- ✓ 1521 yılında Belgrad feth edilmiştir.
- ✓ 1522 yılında Rodos feth edilmiştir.
- ✓ **1526 yılında Mohaç feth edilmiştir.**
- ✓ 1529 yılında Budin Kalesi fethedilmiştir.
- ✓ 1529 yılında Kanuni Sultan Süleyman Viyana'yı kuşatmış fakat Osmanlı Ordusu yenilmiştir.
- ✓ 1534 yılında Bağdat fethedilmiştir.
- ✓ 1539 yılında Preveze Deniz Zaferi kazanılmıştır. (Akdeniz Türk gölü haline gelmiştir.)
- ✓ 1555 yılında Amasya'da İran Şah'ı ile barış antlaşması imzalanmıştır. (Osmanlı ile İran arasındaki ilk antlaşmadır.)

Mohaç Meydan Muharebesi (1526)

Nedenleri:

- Alman İmparatoru Şarlken'e esir düşen Fransa Kralı Fransuva'nın Kanuni'den yardım istemesi,
- Kanuni'nin Macar topraklarını feth ederek Şarlken'in oluşturmaya çalıştığı Hristiyan birliğini parçalama düşüncesi

Sonuçları:

- Mohaç Meydan Savaşında Macar ordusu yenilgiye uğratıldı. Macar Kralı II. Layoş savaş meydanında öldü.
- Kanuni Macaristan'ı Osmanlı hâkimiyetine almayarak himayesi altına almıştır. Macaristan Osmanlı Devletine bağlı bir krallık haline geldi. (Osmanlı – Avusturya Arasında tampon bölge oluşturmak istemiştir.)
- Osmanlı – Avusturya mücadelesi başladı.
- Osmanlı'nın Orta Avrupa'daki hâkimiyeti güçlendi.
- Fransa Şarlken'in baskısından kurtularak, serbest kaldı. Bu durum Osmanlı-Fransa ilişkilerinin gelişmesine ortam hazırladı.

I. Viyana Kuşatması (1529)

Nedenleri:

- ❖ Avusturya'nın Macaristan'ın iç işlerine karışması,
- ❖ Avusturya'nın Budin'e saldırması,
- ❖ Kanuni'nin Viyana'yı alarak Avusturya devletine son vermek istemesi.

Sonuçları:

- ❖ Viyanada Osmanlı kuvvetleri yenilmiştir.

I. Viyana kuşatmasının başarısız olma nedenleri:

- ❖ Ordunun kuşatma için hazır olmaması.
- ❖ Surları yıkabilecek büyük topların getirilmeyişi.
- ❖ Kış mevsimine yaklaşılmamasından dolayı Viyana alınamamıştır.

Preveze Deniz Savaşı (1538)

Kaptan-ı Derya **Barbaros Hayrettin Paşa** komutasındaki Osmanlı Donanma'sı ile Andrea Doria komutasındaki Haçlı Donanması (Kutsal İttifak: İspanya, Portekiz, Venedik, Ceneviz ve Malta) arasında 27 Eylül 1538 tarihinde meydana gelmiş ve Osmanlı donanmasının kesin zaferiyle sonuçlanmıştır.

Nedenleri:

- ❖ Barbaros Hayrettin Paşa'nın Akdeniz'deki birçok adayı fethetmesi,
- ❖ Osmanlı'nın Akdeniz'de gittikçe güçlenmesi ve Haçlıların bundan rahatsız olması,

Sonuçları:

- ❖ Osmanlı Donanması'nın kesin zaferiyle sonuçlanmıştır.
- ❖ Mora ve Dalmaçya kıyıları Osmanlı'nın kontrolüne girmiştir.
- ❖ Akdeniz Türk gölü haline gelmiştir.

Barbaros Hayrettin Paşa'nın Preveze Deniz Zaferini kazandığı gün olan 27 Eylül, günümüzde Deniz Kuvvetleri Günü olarak kutlanmaktadır.

Osmanlı - Fransız İlişkileri ve İlk Kapitülasyon

Kapitülasyon: Bir devletin bir anlaşmaya bağlı olarak başka devletlere tanıdığı ekonomik, adli ve sosyal ayrıcalıklara kapitülasyon denir.

Osmanlı ile Fransa arasındaki ilk ilişkiler I. Fransuva'nın, Alman İmparatoru Şarlken'e esir düştükten sonra Osmanlıdan yardım istemesiyle başlamıştı. Mohaç Savaşı Fransa'ya yardım amacıyla yapılmış, Fransuva kurtulmuştu.

Kanuni Avrupa devletleri arasındaki anlaşmazlıklardan yararlanarak Avrupa siyasetinde söz sahibi oldu.

Bu yakınlaşma zamanla ticari alanda kaydı. Fransa'ya Avrupa tarihlerinde "kapitülasyon" Osmanlı kayıtlarında ise "ahidname" ya da "İmtiyazat-ı Mahsusa" denilen bazı ticari ayrıcalıklar verildi(1535).

Amaç:

- ❖ Avrupa'da Almanya önderliğinde oluşturulmaya çalışılan Hristiyan birliğini bozmak, Osmanlının Avrupa siyasetinde etkinlik kazanmak istemesi,
- ❖ Coğrafi Keşifler ile önemi azalan Akdeniz ticaretini tekrardan canlandırmak istenmesi,
- ❖ Gümrük gelirlerini arttırmak istenmesi.
- ❖ Üretimi yapılmayan ürünleri ucuza temin etmek istenmesi.

İki devlet arasındaki kapitülasyonların sınırları:

- ❖ Her iki ülkenin ticaret gemileri serbestçe ticaret yapabilecek,
- ❖ Fransa'dan diğer devletlere oranla daha az vergi alınacak.
- ❖ Osmanlı topraklarında yaşayan Fransızlar din ve mezheplerinde serbest olacak.
- ❖ Fransız tüccarlar ile Türkler arasındaki davalara Türk mahkemeleri bakacak, mahkemede bir Fransız tercüman bulunacak,
- ❖ Fransız tüccarların kendi aralarındaki davalara Fransız hakim bakacak.
- ❖ Türk tüccarlarda Fransa'da aynı haklardan yararlanacaktı.
- ❖ Antlaşma, iki hükümdarın sağlığında geçerli olacaktı. Kanuni bu antlaşmanın gelecekte Osmanlı'ya zarar verebileceğini düşündüğü için böyle bir madde ekletmiştir.

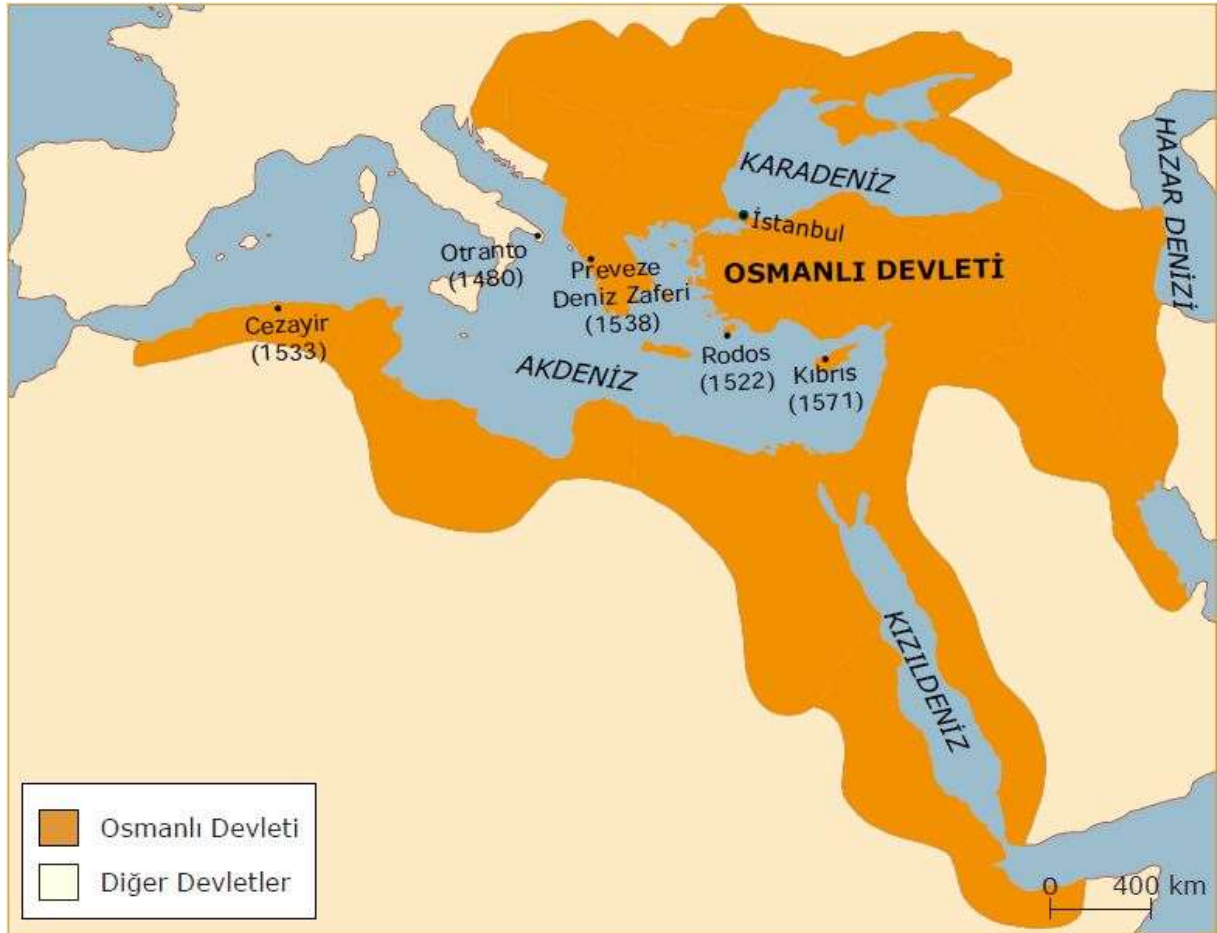
Kanuni Sultan Süleyman'ın Semendire Kadısı'na Gönderdiği Ferman

"Halktan kanuna aykırı vergi alındığı bana arz olundu. Bundan sonra halktan her kim olursa olsun, hangi makam sahibi olursa olsun kanuna aykırı bir nesne dahi aldirtmayin. Sizin bu uygulamalara son vermediginiz ve bu gibi olayları tarafıma bildirmediğinizi de duydum. Bu hükmüm size ulaştığında hemen sicil defterine kaydedin ve uygulamaya koyun. Şayet haksızlıkları önlemeye kadir olamazsanız, haksızlığı yapan sancak beyi dahi olsa bana bildirin. Bu hükmü öyle ilan edin ki hiçbir kimse duymadık, bilmiyorduk, diyemesin."

Denizlerdeki Fetihler

Osmanlı Devletinin Karadeniz Hakimiyeti

Osmanlı Devletinin Akdeniz Hakimiyeti

Osmanlı Devletinin Karadeniz Hakimiyeti

- ✓ İstanbul'un Fethi (1453) – Fatih Sultan Mehmet
- ✓ Amasra'nın Fethi (1459) – Fatih Sultan Mehmet
- ✓ Sinop'un Fethi (1460) – Fatih Sultan Mehmet
- ✓ Trabzon'un Fethi (1461) – Fatih Sultan Mehmet
- ✓ Kırım'ın Fethi (1477) – Fatih Sultan Mehmet
- ✓ Akkerman ve Kili'nin Fethi (1484) – II. Bayezid

Osmanlı Devletinde ilk denizcilik faaliyetleri Karesioğullarının donanmasının Osmanlıya başlaması ile başlamış, Devlet büyüdükçe donanma ve denizlerdeki faaliyetlerimizde büyümüştür. İstanbul'un Fethi ile birlikte İpek ve Baharat yollarının kontrollü büyük ölçüde Osmanlının kontrolüne geçmiş, Kırım'ın fethi ile Karadeniz Türk gölü haline gelmiştir.

Osmanlı Devletinin Akdeniz Hakimiyeti

- ✓ Rodos'un Fethi (1522) – Kanuni Sultan Süleyman
- ✓ Cezayir'in Fethi (1533) – Kanuni Sultan Süleyman
- ✓ Preveze Deniz Zaferi (1538) – Kanuni Sultan Süleyman
- ✓ Kıbrıs'ın fethi (1571) – II. Selim Dönemi

Osmanlı Devleti Karadeniz'de Türk hakimiyetini tamamladıktan sonraki hedefi Akdeniz olmuştur. I. Bayezid Döneminde Akdeniz'de İspanya krallığı tarafından zulüm gören Müslüman ve Yahudiler I. Bayezid'in emri ile Kemal Reis tarafından kurtarılmış. Piri Reis denizcilik alanında yapmış olduğu çalışmalarla ün kazanmıştır.

Özellikle Kanuni döneminde Akdeniz'de önemli adalar bir bir fethedilmiştir. Barbaros Hayreddin paşanın Osmanlı donanmasına girmesiyle beraber denizlerde Osmanlı zirveyi yakalamıştır.

Kıbrıs'ın Fethi (1571)

Kıbrıs'ın fethi Akdeniz'in doğusunun güvenliği için oldukça önemliydi. Adada bulunan korsanlar bölge ticaretine zarar veriyor, Hacca giden Müslümanların gemilerine el koyuyorlardı. Doğu Akdeniz'in güvenliği için adanın fethedilmesi büyük önem kazanıyordu.

Lala Mustafa Paşa 1571 yılında adayı fethetmiştir. Kıbrıs'ın fethinden rahatsızlık duyan Papa'nın çağrısı ile Haçlı donanması toplanmış ve İnebahtı Deniz Savaşı'nda (1571) Osmanlı donanmasını mağlup etmiştir.

Yenilen Osmanlı'nın durumunu görmek için Sokullu Mehmet Paşa'nın yanına gelen Venedik Elçisi Barbaro'ya Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa tarihi bir cevap vermiştir **“Biz sizden Kıbrıs Adası'nı alarak kolunuzu kestik. Siz ise donanmamızı mağlup etmekle sakalımızı tıraş etmiş oldunuz. Kesilmiş kol yerine gelmez lâkin tıraş edilmiş sakal daha gür olarak çıkar”**. Sokullu Mehmet Paşa'nın dediği gibi kısa bir süre sonra Osmanlı Donanması yeniden inşa edilerek tekrar Akdeniz'in en önemli gücü hâline gelmiştir.

Osmanlı Donanmasının Yakıldığı Yerler:

1. İlk olarak İnebahtı Deniz Savaşı'nda Haçlılar tarafından Osmanlı donanması yakılmıştır. (II. Selim)
2. Ruslar tarafından düzenlenen Çeşme Baskınında Osmanlı donanması tekrardan yakılmıştır. (III. Mustafa)
3. Navarin'de; İngiltere, Fransa ve Rusya'nın birleşerek Osmanlı Donanmasını yakmıştır. (II. Mahmut)
4. Son olarak Ruslar tarafından Sinop baskını gerçekleşmiştir. (Abdülmecid)

Osmanlı'da Millet Sistemi

Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde farklı ırklara ve dinî inançlara sahip insanlar yaşamıştır. Osmanlı Devleti'ndeki bu çok kültürlülük, Osmanlı millet sisteminin de temelini oluşturmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde devlet ile vatandaşlar arasındaki ilişkilerde etnik köken ya da ırk değil din esas alınmıştır. Osmanlı toplumunu oluşturan iki temel unsur Müslüman olanlar ve Müslüman olmayanlar (gayrimüslimler) olmuştur.

Gayrimüslimler de mensubu oldukları din ve mezhepler esas alınarak birer millet olarak kabul edilmiştir. Örneğin Osmanlıdaki Ermeni Milleti tanımı belirli bir dönem için Ortodoks ve Gregoryen mezheplerine mensup Ermenileri tanımlamak için kullanılmış ve aynı zamanda bu tanım Ortodoks mezhebine mensup Süryanileri de kapsamıştır. "Millet Sistemi" adı verilen bu anlayışta devlet doğrudan vatandaşlarla ilişki kurmamış her bir vatandaşın mensubu olduğu milleti ve o milletin dinî liderini muhatap almıştır. Bu sayede günümüzde devlet tarafından sağlanan eğitim, din, hukuk ve sosyal hizmetler gibi hizmetlerde dinî topluluklar birer aracı ve kolaylaştırıcı olarak kullanılmıştır.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un fethinden sonra Ortodoks Patriği ataması ve Ortodoks'lara içişlerinde ve dinî konularda geniş özerklik vermesi bu sistemin ilk uygulamalarından birisidir. Zamanla benzer haklar Ermeniler ve Yahudiler için de sağlanmıştır. Buna göre Ermenilerin başına bir patrik tayin edildiği gibi Musevilere de kendi havralarına sahip çıkma hakkı verilerek dini guruplar arasında denge sağlanmıştır. Osmanlı Devleti'ne çok sayıda milleti bir arada tutabilme başarısından dolayı "Pax Ottomana" (Osmanlı birliği, barışı) da denilmiştir. Örneğin Balkanlar, asırlar boyu birçok farklı ırka, medeniyete ve dine mensup milletlerin iç içe yaşadığı bir bölge olmuştur.

Fatih'in 28 Mayıs 1463 tarihli Bosna ahitnamesi:

'Ben Fatih Sultan Han, bütün dünyaya ilan ediyorum ki, kendilerine bu padişah fermanı verilen Bosnalı Fransiskanlar himayem altındadır ve emrediyorum, hiç kimse ne bu adı geçen insanları ne de onların kiliselerini rahatsız etmesin ve zarar vermesin. İmparatorluğumda huzur içerisinde yaşasınlar ve bu göçmen durumuna düşen insanlar özgür ve güvenlik içerisinde yaşasınlar. İmparatorluğumdaki tüm memleketlere dönüp korkusuzca kendi manastırlarına yerleşsinler. Ne padişahlık eşrafından, ne vezirlerden veya memurlardan, ne hizmetkârlarımdan, ne de imparatorluk vatandaşlarından hiç kimse bu insanların onurunu kırmayacak ve onlara zarar vermeyecektir. Hiç kimse bu insanların hayatlarına, mallarına ve kiliselerine saldırmasın, hor görmesin veya tehlikeye atmasın. Hatta bu insanlar başka ülkelerden devletime birisini getirirse onlar da aynı haklara sahiptir.

Bu padişah fermanını ilan ederek burada, yerlerin, göklerin yaratıcısı ve efendisi Allah, Allah'ın elçisi aziz peygamberimiz Muhammed ve 124 bin peygamber ile kuşandığım kılıç adına yemin ediyorum ki, emrime uyararak bana sadık kaldıkları sürece tebaamdan hiç kimse bu fermana yazılanların aksini yapmayacaktır."

Fatih Sultan Mehmet

"KİMSEDEN FAZLA VERGİ ALINMASIN"

Kanuni Sultan Süleyman ise 16 Ağustos 1560 tarihli fermanında, halktan fazla vergi toplanmamasını istedi.

Kanuni'nin fermanı şöyle: "Semendire Beyine hüküm ki, Huzur içinde yaşayan halkımdan hiç kimseye hiç bir zaman zulmedilmesine rızam yoktur. Vergi toplama görevinde bulunanların kanuna aykırı olarak halktan fazla akça aldıklarını işittim ve buyurdum ki; Her türlü vergiyi sadece kanunlar çerçevesinde toplattırasın. Hiçbir kimseye fazladan bir akça dahi aldirtmayasın. Dinlemeyenleri yazıp bildiresin..."

AVRUPA'DA UYANIŞ